

بررسی نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان

حسین امیری میجانی

دانشجوی کارشناسی، امور تربیتی، دانشگاه فرهنگیان

hosseinamirimijani1@gmail.com

چکیده

کارورزی به عنوان یکی از مولفه های اساسی در تربیت معلمان و اثری دارای اهمیت در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان، نقش بسزایی در آماده سازی معلمان آینده برای ورود به عرصه آموزش و پرورش دارد. مقاله حاضر به بررسی نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان می پردازد. این مقاله با استفاده از یک رویکرد مروری، مقالات متعددی را از پایگاه های اطلاعات علمی بررسی کرده است و نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان را استخراج نموده است. یافته ها نشان می دهند که کارورزی علاوه بر تبدیل دانش های نظری به عملی و کسب تجربه، باعث توسعه مهارت های حرفه ای در دانشجو معلمان می شود. همچنین هدایت های معلم راهنما، منسجم بودن طرح، شبکه سازی و ایجاد ارتباط از دیگر نقاط قوت این طرح محسوب می شوند.

واژگان کلیدی: کارورزی، دانشگاه فرهنگیان، تربیت معلم، نقاط قوت کارورزی، ارزیابی کارورزی

۱- مقدمه

پرورش و تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد با معیارهای انسانی در راستای رفع نیازهای جامعه، کلی ترین هدف اعلام شده از سوی نظام آموزش عالی است و معلم، محور اصلی تعلیم و تربیت است که دلسوزانه فعالیت می کند تا مطلبی را به نحو احسن و قابل فهم به دیگران منتقل کند. معلمی هنر، علم و تجربه است و این سه عامل به معلمان توانایی و مهارت در تدریس و انتقال دانش به یادگیرنده را می دهد (محمدیان، صالحی عمران، درزی، ۱۳۹۵). دانشگاه فرهنگیان از دانشگاه های تاثیر گذار و راهبردی کشور است که مسئولیت سنگین پرورش و رشد نیروی انسانی در آموزش و پرورش را برعهده دارد و اصلی ترین نهاد قانونی برای تربیت نیروی انسانی مورد نیاز نظام آموزشی است (حمیدی زاده، امیری چرمهینی، ۱۴۰۰). از بین موسسات آموزش عالی، دانشگاه فرهنگیان نقش متفاوتی از سایرین به عهده دارد، ارتقا شایستگی های عمومی دانشجویان برای تربیت شهروندان تحصیل کرده دانشگاهی از یک طرف و فراهم نمودن زمینه دستیابی دانشجویان خود به شایستگی و صلاحیت های حرفه ای معلمی از سوی دیگر، جایگاه این دانشگاه را در جامعه به خوبی نشان می دهد. لذا می توان این دانشگاه را از جمله حساس ترین و مهم ترین مولفه های نظام تعلیم و تربیت دانست چرا که موفقیت و عدم موفقیت در ایجاد تحول در نظام آموزشی منوط به ایجاد توانمندی ها و قابلیت های حرفه ای لازم در معلمان است که به واقع مجریان اصلی برنامه ها در محیط واقعی تعلیم و تربیت هستند (الماسی، زارعی زوارکی، نیلی، دلاور، ۱۳۹۶). با تأسیس دانشگاه فرهنگیان و با تأسی از اصول و رهنمود های مندرج در سند تحول و مبانی نظری تحول بنیادین، لزوم برنامه ریزی و استقرار نظام کارورزی فکورانه در جهت ایجاد تعامل میان دو نهاد دانشگاه و مدرسه مطرح و مقرر شد که نظام کارورزی تأملی در فرایند تربیت معلم هویت واقعی خود را آشکار سازد و توجه جدی به ارتقای کمی و کیفی شایستگی های معلمی در همگامی آموخته های نظری- عملی و لزوم برقراری پیوند مناسب و متوازن میان آن دو در محیط های تربیتی- آموزشی تاثیر خود را در توانمندسازی و تأمین صلاحیت های حرفه معلمی اثبات نماید. بدین منظور برنامه کارورزی در برنامه درسی این دانشگاه تنظیم شده است (خروشی، ۱۴۰۱). به منظور دستیابی به معلمانی کارآمد و ماهر که بتوانند نیاز ها و اهداف آموزش و پرورش را برآورده سازند، برنامه هایی با عنوان کارورزی برای دانشجو معلمان امروز که به نوعی معلمان آینده می باشند طراحی شده است. اهمیت و ضرورت اجرای برنامه کارورزی برای کسب صلاحیت های حرفه ای معلمان تا آن اندازه مهم است که به عقیده بسیاری از افراد، بدون گذراندن واحد های مربوط به کارورزی، نباید به دانش آموختگان دانشگاه فرهنگیان اجازه تدریس در مدارس داده شود. به سبب اهمیت اثر بخشی برنامه کارورزی در موفقیت کار معلمی است که در برنامه های تربیت معلم کشور های جهان پس از آموزش های نظری، دانشجو معلمان زیر نظر استادان راهنما و با تجربه در مدارس به تمرین معلمی می پردازند (محمدیان و همکاران، ۱۳۹۵). مطالعاتی که تاکنون در مورد اثربخشی کارورزی در دانشگاه انجام شده است، موید لزوم توجه به برنامه کارورزی در مسیر پرورش حرفه ای دانشجو معلمان است (موسی پور، رستگاری، مهنی، ۱۴۰۰). برنامه کارورزی به مثابه شاه کلید برنامه تربیت معلم ایران است. مأموریت اصلی و اساسی دانشگاه فرهنگیان تربیت و پرورش معلمانی توانمند و کارا است که دانش ها، نگرش ها و مهارت های ضروری را برای حفظ و ارتقا سطوح آموزش های رسمی جامعه داشته باشند. برای دستیابی به این مهم، طراحی و اجرای برنامه درسی کارورزی با نگرش تربیت معلم فکور نقش اساسی دارد (رجایی توپکانلو، محمودی، ۱۴۰۰). دانشگاه فرهنگیان توانسته است مأموریت خود را به خوبی به انجام رساند و عملکرد مطلوبی که نو معلمان داشته اند موجب امیدواری به این دانشگاه نوپا را در راستای به انجام رساندن مأموریت خطیر تربیت معلم ایجاد خواهد کرد (ایرانمنش، مهنی، پیرمرادی، ۱۳۹۹). درس کارورزی از دروس تخصصی و مهم دانشگاه فرهنگیان است که ارتباط دهنده آموزش های نظری، متنوع و متعدد دانشگاه با دانش عملی معلمی است. این درس در چهار ترم برای تمامی

رشته ها به ارزش هشت واحد ارائه می شود. مسئله شناسی و آشنایی با موقعیت، مشاهده تأملی و ثبت تجربیات در قالب روایت در یادگیری حرفه ای کارورزی اول صورت می گیرد. یادگیری حرفه ای در کارورزی دوم به تحلیل و تفسیر نیازها و مسائل در موقعیت آموزشی، تجربه حرفه ای در مقیاس خرد متمرکز است. دانشجویان در کارورزی سوم مستقیماً مسئولیت تدریس و اداره کلاس درس را برعهده می گیرند و به درک معنا و انتقال آموخته ها به موقعیت جدید می پردازند. در آخرین کارورزی، دانشجویان می توانند با توجه به تجربیات کسب شده به عنوان برنامه ریز درسی در مدرسه حاضر شوند و طراحی، تولید و اجرای برنامه را مورد ارزیابی قرار دهند (حمیدی زاده، چرمهینی ۱۴۰۰). برنامه کارورزی دارای نقاط قوت بسیاری می باشد که در رشد دانشجو معلمان بسیار موثر واقع شده است و توانسته است دانشجو معلمان را از سایرین متمایز کند و آن ها را به سمت رشد مهارت های حرفه ای سوق دهد. این مقاله به بررسی نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان می پردازد و نتایج آن می تواند مدیران و محققان عرصه آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان را نسبت به شناخت نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان و تقویت نقاط قوت آشنا نماید و اطلاعات ارزشمندی را برای بهبود برنامه های دانشگاه فراهم آورد.

۲- روش شناسی

در این مقاله مروری از مقاله های نمایه شده در پایگاه های اطلاعاتی سیولیکا، نورمگز، بانک اطلاعات نشریات کشور و پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی استفاده شده است. در جست و جوی مقالات، کلمات کلیدی به کار رفته شامل کلیدواژه های کارورزی، دانشگاه فرهنگیان، تربیت معلم، نقاط قوت کارورزی و ارزیابی کارورزی بود. معیار های انتخاب منابع شامل انتخاب مقالات و منابعی انجام شد که به طور مستقیم و غیرمستقیم به نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان و ارزیابی طرح کارورزی پرداخته بودند.

۳- یافته ها

۳-۱ کسب تجربه عملی

کسب تجربه در زندگی بشر همیشه به عنوان مهم ترین رکن مد نظر بوده است و در جهان امروز فقط داشتن دانش نظری به ویژه در زمینه فعالیت های عملی و ارتباطات انسانی مانند تدریس و آموزش کافی نیست و نیاز به تجربه عملی بیش از پیش احساس می شود و ضرورت دارد که دانشجو معلمان بتوانند این دانش را در عمل به کار ببرند. دوره های کارورزی امکان پیوند نظریه و عمل را در برنامه درسی فراهم کرده و به دانشجو معلمان کمک میکند تا با بهره گیری از مطالعات نظری در حوزه های موضوعی رشته تخصصی خود بتوانند یافته های نظری را برای درک عمیق تر در عرصه عمل به محک تجربه آزموده و از توانایی لازم برای ورود به صحنه مدرسه و کلاس درس برخوردار باشند (داوودی، کشتی آرای، یوسفی، ۱۳۹۴). دانشجو معلمان دانش های نظری و اندوخته های آموزشی خود را در میدان عمل در مدرسه و کلاس درس به کار می گیرند (میرحیدی، وندیشی، ایزدیان، ۱۳۹۵). کارورزی فرصتی منحصر به فرد برای دانشجو معلمان است تا در مکان های آموزشی واقعی قرار بگیرند و مهارت های لازم را در زمینه های مختلف کسب کنند. یک مقوله مهم در تجربه عملی کارورزی این است که دانشجو معلمان این فرصت را دارند تا نظریه های آموخته شده در کلاس های درس را در محیط های واقعی به کار ببرند. برنامه کارورزی فرصت مناسبی است تا دانشجو معلمان با حضور در میدان عمل و تجربه، ضمن ارزیابی عینی و کاربردی نمودن آموخته های نظری کلاس های درسی با دنیای واقعی کار آشنا شوند (زارع صفت، ۱۳۹۶). یک حقیقتی وجود دارد که بین نظام آموزش

رسمی و تئوری با میدان عمل یک شکاف است که برنامه کارورزی میتواند تا حد زیادی این شکاف را پر کند. برنامه کارورزی فرصت برقرار ساختن پیوند میان آموخته های نظری با محیط های واقعی آموزشی و تربیتی است که در دانشگاه فرهنگیان، با تاکید بر مشاهده تأملی، روایت نگاری و واکاوی تجربیات است و دوره های کارورزی امکان تلفیق نظر و عمل تربیتی را در موقعیت های واقعی برای دانشجوی معلمان فراهم می کند و دانشجوی معلمان فرصت کسب تجربه برای درک عمل اثربخش را دارد (تقی زاده، ۱۴۰۰). یک بحث دیگر در کارورزی این است که باعث شد تا اطلاعات نظری به عمل درآید و دو عامل موثر در تدریس یعنی دانایی و توانایی با هم توأم شود (اناری نژاد، حاتمی آبادشاپوری، ۱۳۹۷). کارورزی دانشگاهی نوعی یادگیری تجربی است که دانش و نظریه دانشگاهی با کاربرد و مهارت در محیط کار تلفیق می گردد (خروشی، ۱۳۹۹).

۳-۲ توسعه مهارت های حرفه ای

توسعه مهارت های حرفه ای در کارورزی اهمیت زیادی دارد و کارورزی به دانشجوی معلمان این فرصت را می دهد تا مهارت هایی مثل مدیریت کلاس، نحوه ارتباط موثر با دانش آموزان، والدین و همکاران، طراحی برنامه درسی و حل چالش های آموزشی را فرا بگیرند و این موضوع باعث می شود دانشجوی معلمان برای ورود قوی تر به آموزش آماده شوند و هم منجر به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری در جامعه می شود. بسیاری از دانشجوی معلمان مهارت مدیریت کلاس را امری چالش برانگیز تلقی می کنند و معلمان راهنما معتقدند دانشجوی معلم باید مهارت های معلمی را یاد بگیرد و بداند که کلاس را چگونه اداره کند (جعفریان، محمودی، ۱۳۹۸). در برنامه کارورزی بزرگ ترین نهضت عملی توانمند سازی معلمان آموزش و پرورش رقم می خورد و برنامه درسی تربیت معلم در پی آن است تا شرایط را برای تربیت حرفه ای فراهم کند و معلمان مدارس را درگیر امر تربیت حرفه ای دانشجوی معلمان کند و معلم راهنما شخصی است که دانشجوی معلم به هنگام مواجهه با او همه اسلوب معلمی را می آموزد (خروشی، ۱۳۹۹). دوره های کارورزی بهترین راه برای داشتن یک تحصیل حرفه ای و پیشرفته است و بررسی ها نشان می دهد که کارورزی، مهارت های شخصی در زمینه تکنولوژی اطلاعات، مهارت های ارتباطی، کار گروهی، دانش تخصصی و انجام وظایف را توسعه می دهد (داوودی و همکاران، ۱۳۹۴). کارورزی نوعی فرصت برای توسعه فردی و حرفه ای از طریق تأمل با فعالیت های شغلی و دانش حرفه ای بر مدیریت کلاس درس است (خروشی، پریشانی، قربانی، ۱۳۹۹). از نکات مهم توسعه مهارت های حرفه ای در کارورزی این است که نقطه تمرکز تربیت معلم، فرایند های تبدیل فردی مبتدی به حرفه ای و معلم خوب برای ایفای نقش حرفه ای و به عبارتی تدریس خوب است (رحیمی، عصاره، احقر، ۱۴۰۱). دوره های کارورزی زمینه را برای تکرار و تمرین های متعدد فراهم می سازد که در آن دانشجوی معلمان از دانش قبلی خود برای ارتقای مهارت هایشان استفاده می کنند (جعفریان، محمودی، ۱۳۹۸). دانشجوی معلمان از فرصت ایجاد شده در کارورزی می توانند مهارت های حرفه ای که بعد ها در کلاس های درسی خود به آن نیاز دارند نحوه ایجاد نظم در کلاس و به طور کلی مهارت مدیریت کلاس، چگونگی ارتباط با والدین، همکاران آموزشی و به طور کلی مهارت کار گروهی و مدیریت روابط انسانی، نحوه نوشتن طرح درس و اجرای موثر برنامه های درسی را یاد بگیرند. چند مورد از جلوه های مهارت حرفه ای معلمان که شامل آماده سازی برای تدریس و فراهم آوردن محیط یادگیری می باشد که عملکرد نو معلمان فارغ التحصیل دانشگاه فرهنگیان در این موارد در سطح نسبتاً خوبی بوده است (ایرانمنش و همکاران، ۱۳۹۹). تهیه طرح درس، مطالعه و آماده کردن مواد آموزشی از مهارت های آماده شدن قبل از ورود به کلاس محسوب می شوند که دانشجوی معلمان می توانند این مهارت را در کارورزی فرا گیرند.

۳-۳ وجود معلم راهنما

دانشجومعلمان در دوران کارورزی در کلاس های درس معلم راهنما حاضر می شود و معلم راهنما به عنوان یک منبع غنی تجربه نقش مهمی در یادگیری و کسب تجربه دانشجومعلمان دارد. از ویژگی های خوب برنامه درسی وجود معلم راهنما در آن است چون دانشجومعلم در مواجهه با او روش های معلمی را فرا می گیرد و نقش تسهیل گری را دارد همچنین او مسئولیت مهم هدایت دانشجومعلم و آموزش مهارت های حرفه ای را بر دوش دارد. دانشجومعلمان می توانند از تکنیک ها و روش های آموزشی که معلم راهنما در حین تدریس به دانش آموزان خود استفاده می کند بهره برداری کند و بعد ها که خود به عنوان معلم در کلاس درس حاضر می شود از این روش ها و رهنمود ها استفاده لازم را داشته باشد. یکی از عوامل ایجاد انگیزه در دانشجومعلمان صلاحیت و شایستگی علمی معلمان راهنما است، از جمله نشانگر های شناسایی شده در این بعد نشانگر های خبره بودن، سواد علمی بالا، سابقه و تجربه بالا، توانایی علمی و علم و آگاهی به روز شناسایی شدند و همچنین معلم راهنما با اقداماتی مانند وقت گذاشتن برای دانشجو، دغدغه مند بودن و انتقال مهارت های کاربردی به دانشجومعلم می تواند نقش بسیار مهمی را ایفا کند و از نقاط قوت طرح کارورزی محسوب شود (صفری، ابراهیمی، عسکری، ۱۴۰۱). معلم راهنما باید در یک فضای دوستانه و حمایتی تجربیات زیسته خود از حرفه معلمی را در اختیار دانشجومعلمان قرار دهد تا اثر کارورزی دو چندان بشود و باید به این نکته توجه خاصی بشود که معلم راهنما پایه گذار رشد حرفه ای و شکل دهنده اولیه هویت شغلی دانشجومعلمان است. در بخش کسب تجربه عملی بیان شد که یکی از نقاط قوت طرح کارورزی این است که دانشجومعلم بتواند دانش های نظری را در عرصه عمل به کار گیرد که تسهیلگر این عمل معلم راهنما است.

۴-۳ تقویت اخلاق حرفه ای

معلمان دارای یک مسئولیت حیاتی و مهم در قبال جامعه هستند و آن تربیت افراد است و بنابراین باید یک سری از اصول و مبانی مربوط به این شغل را داشته باشند که در کارورزی با مشاهده و تجربه عملی می توانند این خصلت ها و این اصول را یاد بگیرند و همچنین بحث الگو بودن معلمان در جامعه بار مسئولیت آن ها و تقویت اخلاق حرفه ای را دو چندان می کند. در بررسی های صورت گرفته، دانشجومعلمان تقویت اخلاق حرفه ای را در هفت مولفه کارآمد دانسته اند مولفه اول مسئولیت پذیری است که دانشجومعلمان شاخص هایی از جمله مسئولیت پذیری شغلی و اخلاقی، پایبندی به اصول اولیه معلمی، تلاش برای افزایش علاقمندی دانش آموزان به درس، قانون مداری و مسئولیت پذیری شغلی، تلاش، سخت کوشی و تعامل در کاهش مشکلات دانش آموزان، سخت گیری مدیر و معلم راهنما برای ورود و خروج به موقع، نظم و انضباط حاکم بر کلاس و مدرسه، تقویت حس مسئولیت پذیری در قبال دیگران و تلاش برای تقویت دانش آموزان ضعیف را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند و مولفه دوم مثبت اندیشی به تدریس است که دانشجومعلمان شاخص هایی از جمله تاثیر مشاهده تأملی بر پرهیز از نگاه سطحی و قضاوت سریع، تاثیر مثبت روش عملی در برنامه کارورزی، داشتن روحیه انعطاف پذیر در تدریس آینده، داشتن چشم انداز مناسب در امر تدریس و آموزش، نگاه رو به جلو و عاری از منفی اندیشی، درایت در آینده شغلی و تدریس و نگاه مثبت به تدریس را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند و مولفه سوم کمک و همکاری است که دانشجومعلمان شاخص هایی از جمله کمک به دانش آموز در کاهش مشکلات یادگیری شان و همکاری با معلم راهنما در رفع مشکلات آموزشی دانش آموزان را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند و مولفه چهارم رعایت اخلاق فردی است که دانشجومعلمان شاخص هایی از جمله داشتن صداقت، پایبندی به فضایل اخلاقی، احترام به دانش آموزان، حفظ کرامت انسانی دانش آموزان، عمل بر اصول

رفتار اخلاقی پایدار، همدلی و رفتار عادلانه با دانش آموزان، داشتن وجدان اخلاقی و نقد پذیری را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند و مولفه پنجم تقویت احساس رضایتمندی متقابل است که دانشجومعلم شاخص های از جمله ایجاد نشاط روحی و عاطفی در دانش آموزان، شاداب سازی تدریس های کلاسی، شاداب سازی فضای آموزش، لذت ناشی از حل مسئله و یافتن راه حل مسئله، برقراری رابطه دوستانه با دانش آموزان، مفرح کردن فضای کلاس با ایجاد صمیمیت را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند و مولفه ششم پیگیری مشکلات خانه و مدرسه دانش آموزان است که دانشجومعلم شاخص هایی از جمله آگاهی از مشکلات دانش آموزان و پیگیری آن و پیگیری مشکلات ناشی از خانه دانش آموزان را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند و مولفه ی هفتم برقراری ارتباط موثر با عوامل مدرسه و دانشگاه است که دانشجومعلم شاخص هایی از جمله استفاده از تجربیات معلم راهنما، استقبال معلم راهنما از کاربرد روش نوین دانشجومعلم، تاثیر منش و اخلاق معلم در کارورز، تأدیب اخلاق معلمی معلم راهنما، نحوه برخورد مناسب معلم و مدیر مدرسه، علاقه مندی به نحوه تدریس معلم راهنما، برخورد مناسب معلم راهنما، علاقه به یادگیری از استادان با انگیزه معلمی، ارتباط با استادان دارای اخلاق، تعهد استادان نسبت به دانشجومعلم، تعامل با رئیس، معاونان، مدیر گروه و کارکنان دانشگاه، اعتماد و همفکری با استاد راهنما، مشاوره با مدیر و معلم راهنما، لذت بخش بودن ارتباط دوستانه با دانش آموزان، مشارکت دانشجومعلم با یکدیگر در انجام فعالیت های کارورزی را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند (خروشی، ۱۴۰۱).

۳-۵ مشاهده و درک شغلی

یکی از نقاط قوت در طرح کارورزی دانشگاه فرهنگیان مشاهده کردن است و این مزیت را دارد که دانشجومعلم از نزدیک با فعالیت های آموزشی و محیط های آن آشنایی پیدا کنند و می توانند از قبل با هدف وارد کلاس درس کارورزی شوند و موارد و نکاتی را که در حین تدریس معلم راهنما مشاهده می کنند یادداشت برداری کرده و مهارت های خود را ارتقا دهند. مشاهده فعالیت است که در برنامه های تربیت معلم به منظور پرورش شایستگی های معلم آینده از آن بهره گرفته می شود و دانشجومعلم مشتاق هستند تا از معلم راهنما در مورد شیوه کلاس داری سؤالاتی را بپرسند و برخی شیوه های ارتباطی را در کلاس های درسی تمرین کنند و حتی دانشجومعلم معتقدند تا مشاهده و تجربه دیدن نباشد آن ها دقیقاً نمی دانند که شغلشان چیست (جعفریان، محمودی، ۱۳۹۸). دانشجو معلم طی این مشاهدات مستقیم خود به این فهم می رسد که نقش تاثیرگذار و مهمی در شکل گیری شخصیت و آینده دانش آموزان خود خواهد داشت و این موضوع باعث بوجود آمدن حس اعتماد به نفس و انگیزه در او می شود و از همین زمان کارورزی سعی می کند اصول حرفه ای معلمی و الزامات اخلاقی آن را رعایت کند. زمانی که دانشجومعلم به عنوان کارورز وارد محیط مدرسه و کلاس می شود به مشاهده شرایط و جو مدرسه می پردازد و با مشکلات دانش آموزان آشنا می گردد (جعفریان، محمودی، ۱۳۹۸). فرصت طلایی را که کارورزی برای دانشجومعلم فراهم کرده است را می توان در جهت آشنایی با شغل معلمی و شناخت چالش ها و درک سختی های آن به کار برد.

۳-۶ منسجم و جامع بودن طرح

با توجه به اینکه دروس کارورزی به چهار درس تقسیم شده است و هر کدام از این دروس دارای اهداف، سرفصل ها و تکالیف خاصی هستند که در برنامه درسی هر رشته مصوب شده و زنجیروار به هم مرتبط می باشند بنابراین طرح کارورزی دارای یک انسجام و جامعیت است و این برنامه تمام جنبه های تربیت یک معلم را دربرمی گیرد و به گونه ای طراحی شده است که دانش های نظری و عملی با هم

ترکیب می شوند و دانشجومعلم با حضور در مدرسه و کلاس درس، محیط های آموزشی را مشاهده و تجربه می کند و با آنها آشنا می شود. طرح جدید کارورزی برنامه ای منسجم می باشد که در آن اهداف و فرایندهای یادگیری مربوط به هر بخش کارورزی تعریف گردیده است بنابراین اجرای این برنامه نیازمند جدیت می باشد زیرا به همان میزان که می تواند زمینه ساز تحول در تربیت معلم گردد به همان میزان نیز در معرض خطر سهل انگاری قرار دارد (جعفریان، محمودی، ۱۳۹۸). کارورزی دارای چهار بعد یا حوزه است که نگاهی جامع به کلاس و مدرسه را دارد، در بعد آموزشی شایستگی حرفه ای دانشجومعلم مدنظر است و مهارت های پایه و پیشرفته آموزشی مورد توجه قرار می گیرد. دانشجومعلم باید صلاحیت های معلم فکور را پیدا کند و از توانایی بازانديشی، مشاهده تأملی و نگارش تأملی برخوردار گردد و مهارت های توسعه حرفه ای لازم را کسب نماید. بعد دیگر کارورزی بعد عاطفی و تعاملی میان یادگیرنده و یاددهنده است که روابط عاطفی میان معلم و دانش آموز در آن مورد توجه قرار می گیرد، هوش هیجانی در این بخش نقش مهمی را ایفا می کند و همه چیز در انتقال محتوا و آموزش مفاهیم محدود نمی شود بلکه مسائل انسانی و اخلاقی گاهی مهم تر نیز تلقی می گردند، برای مثال اینکه معلم فرصت مشارکت در کلاس درس به دانش آموز بدهد یا اینکه دانش آموز بتواند دوباره شیوه ارتباط و تعامل معلم اظهار نظر کند به این حوزه مربوط می شود. روابط بین مدیر و معلمان و معلمان با یکدیگر و نوع نگرش و شیوه همکاری آنها نیز در این بعد می تواند مورد بررسی قرار بگیرد. بعد سوم کارورزی بعد ساختاری است یعنی اینکه ساختار مدیریت چگونه است، روابط سازمانی چگونه تعریف شده است و ارتباط فرادست و فرودست از چه نوعی است، اینکه مدارس در کدام منطقه قرار می گیرند و سازوکار مدیریتی آنها از چه نوعی است به این بعد مربوط می شود، مدیریت کلاس و مدرسه، مدیریت متمرکز یا غیرمتمرکز و استقلال یا عدم استقلال در انتخاب محتوا نیز در این حوزه بررسی می شود. بعد چهارم کارورزی بعد فیزیکی است، در این بعد به امکانات فیزیکی مورد نیاز برای آموزش مانند فضای مناسب، نور، هوا، میز و صندلی، تخته و گچ توجه می شود، بنابراین می توان نتیجه گرفت برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان بر مبنای ابعاد مذکور ترسیم شده است (فقیری، ۱۴۰۲).

۳-۷ شبکه سازی و ایجاد ارتباط

یکی از نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان شبکه سازی و ایجاد ارتباط است که به معنای تشکیل و تقویت ارتباطات و همکاری های دانشجومعلم با معلم راهنما، مدیر و سایر افراد حرفه ای در این حوزه ارتباط برقرار کنند که برای آینده شغلی آن ها مفید است. افرادی که در حین کارورزی ملاقات می شوند، ممکن است بعد ها به طور شگفت آوری در زندگی کارورزان دوباره ظاهر شوند به ویژه اگر کارورزان به فعالیت در آن زمینه شغلی یا زندگی در همان شهر ادامه دهند. برای مثال ممکن است یکی از همکاران سابق کارورزان در یک دوره کارورزی به همکار، رئیس، مشتری و یا حتی مربی آنها بدل شود (محمدیان و همکاران، ۱۳۹۵). ایجاد ارتباط و شکل گیری شبکه به دانشجومعلم این امکان را می دهد تا از تجربیات معلمان بهره برداری کنند و با ایجاد یک شبکه ارتباطی قوی بتوانند بر چالش های پیش رو غلبه کنند.

۳-۸ تقویت سواد دیجیتال

سواد دیجیتال به مجموعه ای از مهارت ها، دانش و توانایی های اطلاق می شود که به فرد امکان می دهد تا به طور موثر از ابزارها و فناوری های دیجیتال استفاده کند که در کارورزی دانشگاه فرهنگیان، تقویت سواد دیجیتال دانشجومعلم یکی از نقاط قوت آن محسوب می شود. در بررسی های صورت گرفته، دانشجومعلم این نقطه قوت کارورزی یعنی تقویت سواد دیجیتال را در سه مولفه کارآمد دانسته اند.

مؤلفه ی اول افزایش سواد اطلاعاتی است که دانشجومعلمانی شاخص های آشنائی با محیط های طراحی آموزشی و تولید محتوی الکترونیکی، توانایی جستجوی مطالب مورد نیاز، شناسایی منابع و نیاز اطلاعاتی رشته تحصیلی، قابلیت ارزیابی و استفاده موثر و اخلاقی از اطلاعات را در کارآمدی کارورزی موثر دانسته اند. مؤلفه ی دوم تقویت سواد فناوری اطلاعات و ارتباطات است که دانشجومعلمانی شاخص های توانائی ترکیب درست تدریس با فناوری های آموزشی، مهارت استفاده از چندرسانه ای ها در کلاس های درسی دانشگاه و مدرسه، مهارت رسم نقشه های مفهومی و ذهنی، مهارت طراحی آموزشی و تولید محتوای الکترونیکی، مهارت استفاده محتوای تولید شده در کلاس، مهارت بهره گیری از بازی های الکترونیکی و هوشمند آموزشی، توانایی ساخت ایمیل و ارسال طراحی ها و گزارش ها برای اساتید و معلمان راهنما و دریافت بازخورد از آنان، توانایی تشکیل گروه در شبکه های مجازی و ارسال تکالیف یادگیری و عملکردی برای دانش آموزان، توانایی ارزشیابی از عملکرد یادگیری دانش آموزان از طریق فناوری را در کارآمدی کارورزی دانشگاه فرهنگیان موثر دانسته اند. مؤلفه ی سوم تقویت سواد رسانه ای است که دانشجومعلمانی شاخص های تقویت توانایی بهره برداری از محیط آفیس و امکانات آن، توانایی تشخیص، تبیین، تحلیل محتوا و پیام های رسانه ای، رعایت اخلاق حرفه ای و فرهنگ استفاده از رسانه ها را در کارآمدی کارورزی دانشگاه فرهنگیان موثر دانسته اند (خروشی، ۱۴۰۱).

۴- نتیجه گیری

در پایان این مقاله مروری می توان نتیجه گرفت که کارورزی در دانشگاه فرهنگیان دارای نقاط قوت کلیدی در فرایند تربیت معلم است و تأثیرات راهبردی و عمیق بر نظام آموزشی کشور دارد. نقاط قوت این برنامه نه تنها به یادگیری مدیریت کلاس و درک شغل معلمی بلکه به شکل گیری هویت حرفه ای، کسب تعارف زیسته و نقش موثر در نظام آموزشی منجر می شود. یکی از مهم ترین نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان کسب تجربه عملی است که شکاف میان آموخته های نظری با عرصه میدان و عمل را پر می کند و دو عامل موثر در تدریس یعنی دانایی و توانایی باهم توأم می شوند. علاوه بر این کارورزی دانشگاه فرهنگیان به دانشجومعلمانی این امکان را می دهد که با هدایت های معلم راهنما بتوانند مهارت های حرفه ای معلمی را فرا گرفته و این مهارت ها که نقش کلیدی در آینده دانشجومعلمانی دارند را تقویت کنند. منسجم و جامع بودن طرح کارورزی دانشگاه فرهنگیان نیز یکی دیگر از نقاط قوت است و با توجه به اینکه دروس کارورزی به چهار درس تقسیم شده است و هر کدام از این دروس دارای اهداف، سرفصل ها و تکالیف خاصی هستند که در برنامه درسی هر رشته مصوب شده است، می توان دریافت که طرح کارورزی دارای یک انسجام و جامعیت است. یک مورد دیگر از نقاط قوت کارورزی که اهمیت دارد، شبکه سازی و ایجاد ارتباط است که باعث بهبود مهارت های ارتباطی دانشجومعلمانی و بهره برداری از تجربیات معلمان می شود. در نهایت این مقاله تأکید می کند که با بهره گیری از نقاط قوت کارورزی دانشگاه فرهنگیان و ایجاد فرصت های بیشتر کسب تجربه عملی، می توان به بهبود نظام آموزشی کشور کمک کرد و به تحقق اهداف آموزشی نزدیک تر شد.

منابع

- الماسی، حجت اله، زارعی زوارکی، اسماعیل، نیلی، محمدرضا، و دلاور، علی. (1396). ارزشیابی برنامه درسی کارورزی چهار در دانشگاه فرهنگیان براساس مدل ارزشیابی هدف محور تایلر. تدریس پژوهی، 15(1)، 1-24.
- اناری نژاد، عباس، و حاتمی آبادشاپوری، زهرا. (1397). تجربه زیسته من در دانشگاه فرهنگیان برای معلم شدن. آموزش پژوهی، 4(16)، 16-35.
- ایرانمنش، زهرا، مهنی، امید، و پیرمرادی، سمانه. (1399). بررسی عملکرد سال اول تدریس نومعلمان فارغ التحصیل دانشگاه فرهنگیان. نظریه و عمل در تربیت معلم (راهبردهای نوین تربیت معلم)، 6(9)، 11-29.
- تقی زاده، هدایت اله. (1400). نقش کارورزی در رشد حرفه ای مرتبط با آموزش زبان عربی. پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، 3(3)، 223-242.
- جعفریان، وحیده، و محمودی، فیروز. (1398). پدیدارشناسی تجارب معلمان راهنمای کارورزی از طرح جدید کارورزی در دانشگاه فرهنگیان استان آذربایجان شرقی. تدریس پژوهی، 7(2)، 54-69.
- حمیدی زاده، کتایون، و امیری چرمهینی، زهرا. (1400). واکاوی تجارب زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از کارورزی در دوران کرونا. مطالعات سیاست گذاری تربیت معلم (پژوهش در تربیت معلم)، 4(4)، 41-61.
- خروشی، پوران. (1399). رویکرد سازنده گرایی و برنامه درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان. تجارب معلمی، 1(2)، 9-30.
- خروشی، پوران. (1401). بررسی دیدگاه فارغ التحصیلان دانشگاه فرهنگیان از میزان کارآمدی درس کارورزی در افزایش توان حرفه ای دانشجومعلمان. مطالعات برنامه درسی، 17(64)، 217-248.
- خروشی، پوران، پریشانی، ندا، و قربانی، سمیه. (1399). بررسی مسایل و مشکلات درس کارورزی از نظر مدرسین دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: دانشگاه فرهنگیان اصفهان). مطالعات سیاست گذاری تربیت معلم (پژوهش در تربیت معلم)، 3(1) (پیاپی 5)، 13-39.
- داوودی، آذر، کشتی آرای، نرگس، و یوسفی، علیرضا. (1394). تبیین پدیدارشناسانه اصول برنامه درسی «تجربه تدریس» (کارورزی) در دانشگاه فرهنگیان. نظریه و عمل در برنامه درسی، 3(6)، 5-28.
- رجایی توپکانلو، انیس، و محمودی، مهدی. (1400). شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر موفقیت درس کارورزی در توانمندسازی دانشجو معلمان. پوشش در آموزش علوم تربیتی و مشاوره، 7(14)، 103-120.
- رحیمی، اسماعیل، عصاره، علیرضا، و احقر، قدسی. (1401). طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی کارورزی دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه فرهنگیان. راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی)، 15(5)، 498-512.
- زارع صفت، صادق. (1396). واکاوی تجربه های زیسته کارورزی در دانشگاه فرهنگیان: الگوی مفهومی. نظریه و عمل در برنامه درسی، 5(9)، 37-68.
- صفری، اکرم، ابراهیمی، شقایق، و عسکری، فاطمه. (1401). اهمیت و جایگاه معلمان راهنما در ایجاد انگیزه در دانشجومعلمان (مطالعه: درس کارورزی). پوشش در آموزش علوم انسانی، 8(29)، 137-171.
- فقیری، محمد. (1402). بررسی و تحلیل برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان: پژوهش اسنادی. مطالعات سیاست گذاری تربیت معلم، 6(3)، 53-76.
- محمدیان، معصومه، صالحی عمران، ابراهیم، و درزی، عذرا. (1395). سیستم کارورزی دانشگاه فرهنگیان: قوت، ضعف، فرصت، تهدید. همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران.
- موسی پور، نعمت الله، رستگاری، نرجس، و مهنی، امید. (1400). اثربخشی اجرای آموزش بالینی در برنامه درسی تربیت معلم بر تربیت حرفه ای دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان استان کرمان. مطالعات برنامه درسی، 16(63)، 117-140.

میرحیدری، اشرف، محمدی وندیسی، زهره، و ایزدیان، فاطمه. (1395). کارورزی از دیروز تا امروز. کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی.